Registratienummer: **1672821**

Notitie ter informatie voor commissie / raad			
Onderwerp:	Onderzoek noodzaak herijking gemeenschapshuizenbeleid		
Portefeuillehouder:	wethouder Rien Wijdeven	Openbaar:	Ja

Heesch, 17 mei 2022

Kennisnemen van:
De resultaten van het onderzoek door Het PON & Telos naar de wenselijkheid van het aanpassen van de notitie beleidsuitgangspunten gemeenschapshuizen uit 2000.

Inleiding
Gemeente Bernheze telt verschillende kernen en in elke kern bevindt zich een gemeenschapshuis. Dit zijn CC de Pas in Heesch, CC Nesterlé in Nistelrode, CC De Wis in Loosbroek, MFA De Stuik in Vorstenbosch en CC Servaes in Heeswijk-Dinther. Voor de vijf gemeenschapshuizen is in 2000 een ‘Notitie beleidsuitgangspunten gemeenschapshuizen’ opgesteld.

De rekenkamercommissie van de gemeente Bernheze heeft in 2021 uitgebreid onderzoek gedaan naar het proces om CC De Pas om te vormen naar DNI. Naar aanleiding van dit onderzoek heeft de rekenkamercommissie op 30 september 2021 uw raad geadviseerd het college te verzoeken om binnen 3 maanden een notitie aan de commissie Bestuur en Strategie (BS) voor te leggen over de al dan niet gewenste aanpassing van de Notitie beleidsuitgangspunten Gemeenschapshuizen in Bernheze uit 2000.
Dit advies was gebaseerd op de aanbeveling van de rekenkamercommissie om de ‘Notitie beleidsuitgangspunten gemeenschapshuizen’ opnieuw te bezien en de vraag te beantwoorden of het inwonertal van Heesch, de afwijkende sociale structuur en de omvang van de accommodatie relevant zijn voor een specifieke benadering voor het gemeenschapshuis in Heesch.

Uw raad heeft vervolgens op 11 november 2021 besloten het college opdracht te geven om een extern bureau onderzoek te laten doen naar de wenselijkheid van het aanpassen van de notitie gemeenschapshuizen uit 2000 en de resultaten van dit onderzoek binnen zes maanden in een notitie ter informatie (NTI) aan de commissie BS terug te koppelen. Het PON & Telos heeft het onderzoek uitgevoerd. Via deze NTI delen we de conclusies van het onderzoek met u.

Daarnaast heeft uw raad op 10 maart 2022 een motie aangenomen, waarin u het college verzoekt een overzicht te maken van de oude afspraken en overeenkomsten tussen CC De Pas en de verenigingen en clubs en de financiële gevolgen van de huidige nieuwe afspraken. Ook vraagt u het overzicht te delen met uw Raad en de inzichten die dit overzicht oplevert, mee te nemen bij de (eventuele) actualisatie van de nota gemeenschapshuizen.

Samenvatting/toelichting

Onderzoeksvraag en deelvragen
Aangezien de beleidsnotitie al meer dan 20 jaar oud is, hebben we in overleg met Het PON & Telos de opdracht breder getrokken. De focus lag niet alleen op de vraag of er een aparte benadering voor het gemeenschapshuizenbeleid voor CC de Pas in Heesch nodig is, maar op

de bredere vraag in hoeverre de uitgangspunten in de beleidsnotitie uit 2000 nog aansluiten bij de huidige werkwijze van de vijf gemeenschapshuizen in Bernheze en bij de visie van de gemeenschapshuizen en de gemeente met het oog op de toekomst.

Het onderzoek is daarmee gericht op de mogelijke wenselijkheid van herijking en betreft niet de daadwerkelijke herijking van het beleid. Ook is het nadrukkelijk geen evaluatieonderzoek naar de uitvoering van het beleid van de notitie van 2000.

Het onderzoek richtte zich op de volgende onderzoeksvraag:
Sluiten de uitgangspunten uit de notitie beleidsuitgangspunten gemeenschapshuizen Bernheze van april 2000 aan op de visie die gemeenschapshuizen en gemeente hebben op de functie van de gemeenschapshuizen en de wijze waarop de gemeenschapshuizen worden geëxploiteerd en beheerd?

Met de bevindingen uit het onderzoek geeft Het PON & Telos antwoord op de volgende 3 deelvragen:

1. Is er een wijziging van het gemeenschapshuizenbeleid nodig?
2. Zo ja, op welke punten en in welke omvang is er een herijking nodig?
3. Moeten de (nieuwe) uitgangspunten ook gelden voor CC De Pas in Heesch of moet daarvoor een uitzondering gemaakt worden? (en op welke punten geldt dan die uitzondering)?

1. Is er een wijziging van het gemeenschapshuizenbeleid nodig?
Uit het onderzoek blijkt dat, ondanks dat de beleidsuitgangspunten 22 jaar geleden zijn opgeschreven, nog een groot deel van de uitgangspunten prima past bij de huidige en toekomstige visie en uitgangspunten van de vijf gemeenschapshuizen en de gemeente. Maar er blijken ook diverse onderdelen verouderd en niet meer van toepassing te zijn. Een uitgebreide beschrijving van de conclusies kunt u vinden in het rapport van Het Pon & Telos (Bijlage 1).

De tekst in de beleidsnotitie is te lang, bevat te veel onnodige kaders en is wispelturig (en soms tegenstrijdig) in de uitgangspunten. Het beleid moet korter en bondiger en kan in slechts enkele pagina's worden verwoord. De ballast in de tekst maakt het onduidelijk en biedt ruimte voor ruis. De beleidsnotitie dient zich te beperken tot het vastleggen wat de gemeente Bernheze met de gemeenschapshuizen wil bereiken en welke kaders en instrumenten nodig zijn om dat doel te bereiken.

Veel gemeenschapshuizen worstelen met hun toekomst. De maatschappij verandert, verenigingen en vrijwilligers vergrijzen en het is niet gemakkelijk de exploitatie elk jaar weer rond te krijgen. Het is belangrijk dat de gemeenschapshuizen daarbij meegaan in de maatschappelijke veranderingen die op hen afkomen. Zij kunnen een bredere maatschappelijke functie vervullen. De huizen willen, behalve aan verenigingen en organisaties, ook graag een plek bieden aan mensen die niet officieel zijn georganiseerd in groepsverband en inwoners die bijvoorbeeld eenzaam zijn. De huidige beleidsuitgangspunten sluiten niet allemaal even goed aan bij deze trends en ontwikkelingen.
Het is belangrijk dat de beleidsuitgangspunten en de instrumenten die de gemeente inzet ondersteunend zijn en helpen om te komen tot toekomstbestendige gemeenschapshuizen.

De Notitie beleidsuitgangspunten uit 2000 is dus aan vernieuwing toe, maar er is geen volledig nieuw beleid nodig. Er kan worden volstaan met herijking van het bestaande beleid op een aantal punten.

2. Zo ja, op welke punten en in welke omvang is er een herijking nodig?
Een groot aantal uitgangspunten passen nog steeds bij de huidige visie, zoals het primair ruimte bieden, multifunctionaliteit, een goede toegankelijkheid, één barexploitant, de zelfsturendheid van de besturen voor wat betreft beheer en exploitatie, het gemeenschapshuis is er primair voor de eigen gemeenschap, het bestuur werkt samen met de gebruikers en dat de komst en het voortbestaan van het gemeenschapshuis primair een zaak zijn van de lokale gemeenschap.

Uit het onderzoek blijkt dat een aantal beleidsuitgangspunten ter discussie staan en vragen om herziening. De maatschappij is in de loop der jaren veranderd, waardoor sommige uitgangspunten lastig zijn of onvoldoende bijdragen aan het toekomstbestendig houden van de gemeenschapshuizen. Dit betreft de volgende punten:

- ***De doelstelling van het gemeenschapshuis***

De huidige doelstelling in de notitie met beleidsuitgangspunten is vooral een vertaling van het welzijnsbeleid en van toepassing voor de verenigingen en organisaties, die een plek hebben in het gemeenschapshuis. In het onderzoek van Het PON & Telos wordt een gemeenschapshuis door zowel de gemeente als de besturen van de huizen gezien als een basisvoorziening voor het welzijn van de inwoners. Ze zorgen voor verbinding en dragen, vooral in de kleine kernen, in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid in de kern.

Het is belangrijk om bij de herijking van het gemeenschapshuizenbeleid een heldere doelstelling te formuleren, die passend is voor elk gemeenschapshuis. Hierbij moet aandacht zijn voor laagdrempelig ontmoeten en gezamenlijk activiteiten ondernemen door inwoners.
De doelstelling vormt een belangrijke basis voor de beleidsuitgangspunten. De kaders die in de beleidsuitgangspunten worden vastgelegd moeten namelijk dienend zijn aan de doelstelling van de gemeenschapshuizen.

- ***Gemeenschapshuizen hebben geen danwel een zeer beperkte horecafunctie*** en ***Concurrentie tussen de gemeenschapshuizen en concurrentie met de lokale horeca acht de gemeente hoogst ongewenst***

Iedereen is het er over eens dat paracommercie voor de gemeenschapshuizen het uitgangspunt moet blijven. Het is alleen niet altijd precies duidelijk wat wel en wat niet binnen de regels van paracommercie valt. Naast het duidelijk beschrijven wat wel en niet kan, willen we bekijken of er voor bepaalde activiteiten, die in het verlengde liggen van de doelstelling van de gemeenschapshuizen, zoals koffietafels en verjaardagen van ouderen, meer ruimte mogelijk is binnen het gemeenschapshuis.

In de herijking bekijken we hoe we het beleidsuitgangspunt zo kunnen aanpassen, dat we niet spreken van concurrentie, maar van afspraken per kern tussen gemeente, lokale horeca en gemeenschapshuizen.

- ***De financiële instrumentaria die worden ingezet om de doelstelling te realiseren***

Omdat de gemeenschapshuizen een basisvoorziening zijn, biedt de gemeente financiële ondersteuning aan de gemeenschapshuizen. Dit gebeurt via een vergoeding van 100% van de kapitaalslasten en een incidentele subsidie bij financiële problemen en/of bijzondere kosten.

De besturen van de gemeenschapshuizen ervaren de huidige instrumenten voor financiering als niet eenvormig en de incidentele subsidie als willekeur. Er is vraag naar meer éénvormigheid binnen de subsidies aan verenigingen voor de huisvestingscomponent.
De hoogte van de OZB, die zwaar drukt op de exploitatie, is de besturen een doorn in het oog. Bovendien doet vergoeding van de kapitaalslasten niet altijd recht aan de zelfwerkzaamheid en inzet van eigen middelen van een bestuur.

De financieringsinstrumenten zouden daarom meer in relatie moeten staan met de bijdrage die het bestuur levert aan het behalen van de (herijkte) doelstelling van het gemeenschapshuis. Laagdrempelig ontmoeten vraagt juist soms om het 'gratis' beschikbaar stellen van ruimte en koffie. Dit wringt met het sluitend krijgen van de begroting. De instrumenten moeten het mogelijk maken steeds meer te gaan functioneren als een sociale onderneming. Ook zouden ze een middel kunnen zijn waarmee juist laagdrempelig ontmoeten en de inzet van vrijwilligers en zelfwerkzaamheid worden gestimuleerd.

- ***De rol van de gemeente***

Het beleidsuitgangspunt voor zelfsturing op het vlak van beheer en exploitatie staat nog steeds overeind, de gemeente moet de besturen van de gemeenschapshuizen zelf laten ondernemen. Wel hebben de besturen behoefte aan een gemeente die met hen meedenkt over hoe het gemeenschapshuis zo goed mogelijk invulling kan geven aan haar doelstelling.
Dit vraagt om maatwerk en regelmatig overleg per kern. Het samenbrengen van partijen binnen de kern en het inbrengen van expertise kan hierbij een rol van de gemeente zijn. Wij vinden als college deze vraag vanuit de besturen heel uitnodigend. Dit past namelijk naadloos bij de ontwikkelingen binnen de gemeente rondom 'Terug naar de kern', waarin de gemeente meer naar buiten wil treden en als partner met het veld aan de slag gaat.

3. *Moeten de (nieuwe) uitgangspunten ook gelden voor CC De Pas in Heesch of moet daarvoor een uitzondering gemaakt worden? (en op welke punten geldt dan die uitzondering)?*

Alle besturen van de vijf gemeenschapshuizen, ook dat van CC de Pas, vinden dat de doelstelling en de uitgangspunten van het gemeenschapshuizenbeleid voor alle gemeenschapshuizen hetzelfde moet zijn en dus ook moeten gelden voor CC de Pas. Alle gesprekspartners, zowel gemeente als besturen, zijn namelijk van mening dat de beleidskaders zodanig dienen te zijn opgesteld dat daarbinnen maatwerk voor alle huizen mogelijk is. De huizen hebben immers allemaal hun eigen karakter, met een eigen historie en zijn gelegen in sterk van elkaar verschillende dorpskernen, met ieder haar eigen sociale structuur. Elke kern en gemeenschapshuis is daarmee uniek en vraagt daarom om maatwerk binnen de (nieuwe) beleidskaders.

Voor de gemeente staat voor CC de Pas het behoud van de functie van het gemeenschapshuis en de rol die het gemeenschapshuis vervult voor de gemeenschap centraal. Wij vinden het als college belangrijk, dat binnen de ontwikkelingen rondom De Misse 2-4-6, de functie van een gemeenschapshuis, te weten het bieden van ruimte voor lokale verenigingen en het stimuleren van verbinding en ontmoeting, gewaarborgd blijft.

Afhankelijk van de manier waarop het eigendom van het gebouw en het beheer en de exploitatie van De Misse 2-4-6 vorm gaat krijgen, kan het wel nodig zijn dat een uitzondering gemaakt moet worden voor de eigendoms-, beheer- en/of financieringsconstructie voor CC de Pas. Maar dit betekent niet dat voor CC de Pas aparte beleidsuitgangspunten moeten gelden.

Conclusie
Er kan worden volstaan met herijking van het bestaande beleid op een aantal punten, de specifieke punten staan in deze NTI benoemd. Wij nemen het advies uit het onderzoek over welke punten behouden kunnen blijven en welke punten om herijking vragen.
Dit onderzoek geeft nog geen antwoord op de vraag hoe de genoemde punten inhoudelijk moeten worden gewijzigd. Hiervoor zullen we mogelijke oplossingsrichtingen voor de genoemde punten verder met elkaar bespreken en/of bediscussiëren.

Ook moeten we concluderen dat we geen uitvoering kunnen geven aan de motie van 10 maart 2022 met het verzoek een overzicht te maken van de oude en nieuwe situatie van de verenigingen en clubs in CC de Pas. Deze afspraken zijn gemaakt met een vorig bestuur van CC De Pas en niet schriftelijk vastgelegd. Door de wisseling van het voltallige bestuur is het huidige bestuur niet op de hoogte en heeft aangegeven deze oude afspraken niet aan te kunnen leveren.

Vervolg
Wij adviseren u deze notitie ter informatie te bespreken in de commissie BS van 20 juni. In die bespreking horen wij graag of u gevolg wenst te geven aan het advies voor een herijking. Daarna komen wij met een plan van aanpak. Hierbij zullen we de besturen van de gemeenschapshuizen en uw raad betrekken. In het Plan van Aanpak zullen we ook aangeven op welke termijn we de aangepaste notitie ‘Beleidsuitgangspunten gemeenschapshuizen’ opnieuw aanbieden aan uw raad ter vaststelling.

Bijlage(n): De bijlage(n) zijn digitaal beschikbaar.
- Gemeenschapshuizenbeleid Gemeente Bernheze: Onderzoek naar de wenselijkheid van herijking van het beleid uit 2000 -- Het PON & Telos
- Gemeenschapshuizen in Bernheze: Notitie Beleidsuitgangspunten april 2000 -- Het PON